

Bridge over Troubled Water

Interview Michel Vermaerke

Begin maart dit jaar werd bekend gemaakt dat Michel Vermaerke Febelfin verlaat. Vermaerke was twaalf jaar lang CEO van de organisatie en gedurende die periode het gezicht van de bankenlobby in ons land. Bank- en Financieuzen Digitaal sprak met hem af voor een exclusief afscheidsinterview.

1. U werd CEO van Febelfin enkele jaren voor het uitbreken van de financiële crisis. Ik kan mij inbeelden dat u een weloverwogen visie en ambitie had bij uw aantreden. Waaruit bestond die?

Mijn opdracht was meerledig. In eerste instantie diende Febelfin als organisatie te worden opgericht, want zij bestond aanvankelijk nog niet. Ten tweede was het de bedoeling om er een moderne, performante en dienstverlenende organisatie van te maken die namens de leden en voor leden zou spreken. Hierbij ging de aandacht zowel uit naar bancaire als niet-bancaire spelers. Ten derde was het de bedoeling om de groeikansen voor de sector in en vanuit België te bestuderen.

Er was in 2003 wel al een akkoord afgesloten tussen verschillende verenigingen om met één stem te gaan spreken. Naast de banken kwamen er nog de beursvennootschappen bij. Zij vormden de Belgische Vereniging van Banken en Beursvennootschappen, de BVB. Daar kwamen ook de Belgische Associatie van Asset Managers bij, De Beroepsvereniging voor Krediet, de Belgische Vereniging van Beursleden en de Belgische Leasingvereniging. Daar kwamen dan ook nog enkele infrastructuurinstellingen bij zoals SWIFT, Euroclear en the BNY Mellon. Als erg gediversifieerde beroepsfederatie blijft Febelfin nog steeds uniek in Europa en zelfs in de wereld.

Er was voor mijn start als CEO van Febelfin al een akkoord tussen deze verschillende leden getekend, maar er was nog geen operationele basis voor de voorgestelde samenwerking. Deze diende van start te gaan op 1 januari 2005, toevallig net de dag dat ik bij Febelfin begon (lacht). Al vrij snel zag je dat de concrete uitwerking van de ideeën van een beroepsfederatie geen sinecure was. Zo moesten bijvoorbeeld eerst de statutaire bepalingen van de verschillende leden op elkaar worden afgestemd vooraleer we van start konden gaan met een goed functionerende organisatie.

Vervolgens diende Febelfin als organisatie te bepalen welke kerntaken van toepassing waren op al haar leden en deelverenigingen. Aanvankelijk werd er een lijst opgesteld met wel 100 kerntaken. Dat vond ik persoonlijk zeer veel... Het was dan ook nodig om de Raad Van Bestuur van Febelfin te optimaliseren. Er was duidelijk een nood aan concrete standpunten. Leden wilden niet langer vergaderingen bijwonen waarbij iedereen zijn/haar mening diende te geven over complexe, analytische nota's. De lange lijst met kerntaken werd uiteindelijk gereduceerd naar vier kerntaken, waarvan de eerste twee getuigen van de grote functie van "bruggenbouwer" die Febelfin stevast heeft gespeeld.

De eerste kerntaak van Febelfin is standpunten innemen voor en door leden. Onze organisatie zit hier een beetje anders in elkaar dan sommige andere beroepsfederaties, omdat al haar standpunten het resultaat zijn van een algemene consensus. Andere beroepsfederaties hebben vaak de neiging om zelf standpunten op te leggen aan hun leden.

Lobbyen op nationaal en Europees niveau, maar ook deelnemen aan sociale onderhandelingen vormt de tweede kerntaak van onze organisatie. Hiervoor is niet alleen de nodige kennis en inzicht vereist. Het is ook een vorm van kunst. Je moet goed kunnen inschatten wie je op welk moment kunt spreken over een bepaald onderwerp. Het vergt ook een groot empathisch vermogen.

De derde kerntaak is dienstverlening. Hieraan heeft Febelfin gedurende de afgelopen jaren veel aandacht besteed. O.m. door te informeren, duiding en advies te geven, maar ook door het aanbieden van professionele opleidingen via Febelfin Academy.

Dan komen we bij de vierde kerntaak: communiceren met de leden en het grote publiek en het deelnemen aan debatten op professioneel, politiek, maatschappelijk en educatief vlak. Dit moet natuurlijk altijd gebeuren volgens de standpunten die de leden hebben bepaald.

2. Hoe heeft u Febelfin als organisatie zien evolueren in de nasleep van de crisis?

Febelfin heeft door de jaren heen heel wat veranderingen meegemaakt als organisatie. De werkdruk is met de crisis enorm gestegen en het aantal personeelsleden is gedaald. Febelfin heeft dus door de jaren heen steeds meer werk verricht, maar met minder personeel. *We did more with less*. Dat Febelfin onder een permanente kostdruk staat, kan men ook lezen in een studie van Deloitte.¹

Een andere belangrijke evolutie m.b.t. ons personeel, is dat we door de jaren heen steeds meer jongeren hebben aangeworven om samen te werken met de iets oudere, ervaren Febelfin experts. Jongere en oudere generaties kunnen veel van elkaar bijleren. Een goede samenwerking tussen beiden zorgt voor een mooie symbiose binnen een organisatie. Een goede structuur is natuurlijk ook nodig, maar ik denk persoonlijk dat het vooral de mensen zijn die een organisatie kunnen laten bloeien. Het is trouwens bewezen dat het niet altijd de structuren zijn die mensen doen werken. Het omgekeerde is eerder het geval.

3. De financiële crisis heeft de sector serieus door elkaar geschud. Heeft de overheid gepast gereageerd op die enorme uitdaging die ervan uitging? Wat heeft Febelfin specifiek gedaan om die crisis onder controle te krijgen en om het vertrouwen in de sector op te krikken?

De periode van de crisis was zeer intens. In de weken en maanden voor het uitbreken ervan was het al duidelijk dat de financiële sector moest bijgestuurd worden. In de intense laatste dagen van september 2008 werd een bijzondere Raad Van Bestuur bij elkaar geroepen, waarbij er al snel werd geconcludeerd dat “deemoed” een sleutelbegrip diende te zijn voor de komende tijden en dat het meer dan ooit belangrijk was om actief te luisteren naar de verschillende reacties vanuit de politiek, de academische wereld, etc. die nodig waren om het systeem aan te passen, maar ook om het systeem toe te laten om zijn kerntaken te kunnen blijven vervullen, namelijk de financiering van de economie zo goed mogelijk waarborgen, alsook efficiënte betalingsdiensten garanderen.

---

¹ Bron: Febelfin Strategy Review - Deloitte 2016.

Ondanks de enorme deuk die er kwam in het vertrouwen van het systeem, lieten deze standpunten toe om constructief deel te nemen aan het publieke debat. In dat kader blijft de Belgische Bankenwet van 2012/2013 een uniek antwoord op de crisis, dat men niet in alle landen kon terugvinden. De debatten over de oorzaken en gevolgen waren toen niet altijd eenvoudig. Het was ook duidelijk dat de totaliteit van het systeem moest worden herbekeken. Dit bracht niet alleen uitdagingen met zich mee op nationaal niveau, maar ook op internationaal en Europees niveau. De sector werd toen dus geconfronteerd met een soort drie dimensionaal schaakvlak.

Na de financiële crisis heeft Febelfin in samenwerking met de overheid ook steeds meer gefocust op het belang van financiële geletterdheid, maar dit stond eigenlijk al een hele tijd voor het uitbreken van de crisis op de agenda. We hadden de crisis eigenlijk niet nodig om te beseffen dat de burger nood had aan financiële educatie. Febelfin oordeelde reeds in 2006 dat de burger en de financiële sector in het verleden niet dezelfde taal spraken. Transparantie bleek een pijnpunt te zijn. De burger had geen nood aan tienduizend pagina's uitleg, maar wel aan klare taal om het systeem en de producten beter te kunnen begrijpen. Pas als de burger het systeem en de producten zou begrijpen, zou de sector diens vertrouwen kunnen terugwinnen. We zijn in deze ook de FSMA erkentelijk en dankbaar voor het Wikifin initiatief. Het was de taak van Febelfin om de burger op een zo duidelijk mogelijke wijze te informeren. Dit was en is nog steeds een werk van lange adem.

Daarnaast heeft Febelfin in 2011 samen met het VBO ook het platform 'Financiering van Ondernemingen' gelanceerd. Het was hierbij o.m. de bedoeling om een contactpunt op te richten om ondernemingen beter te informeren over de financiering van hun projecten. Er leefde vlak na de crisis de perceptie dat banken geen kredieten meer aan ondernemingen konden/wilden verstrekken. Men vreesde dat het dichtklappen van het financieel bestel de financiering van ondernemingen kon belemmeren. Door de lancering van dit platform werden de betrokken stakeholders steeds beter geïnformeerd op het vlak van gegevens. De oprichting bij de Nationale Bank van het Observatorium voor krediet aan niet-financiële vennootschappen speelde daarin eveneens een significante rol. België is in Europa zelfs een van de koplopers op het vlak van beschikbaarheid van cijfers hieromtrent. Het platform is vandaag nog steeds actief en heeft dus zeker zijn nut.

4. De financiële sector kreunt onder flink verhoogde belastingdruk. Vindt u dat de sector al dan niet terecht "beboet" wordt voor het veroorzaken van de crisis?

De financiële sector is uiteraard erg erkentelijk voor de steun die hij heeft ontvangen van de overheid in de crisis. De meeste betrokken banken hebben dan ook gezorgd voor de nodige terugbetaling van deze tussenkomsten. Daarnaast heeft men de sector ook gevraagd om een extra bijdrage te leveren omwille van de openbare financiën die toen extra onder druk stonden. Ik vrees

alleen dat het totaalbedrag dat Belgische banken moeten afstaan, samen gerekend met de Europese bijdragen te hoog is geworden en een serieuze bedreiging vormt voor de potentiële toekomst van Brussel als financieel centrum. Als Brussel geen extra arbeidsactiviteit vanuit het buitenland voor de financiële sector kan aantrekken, zullen de interessante spelers die bij ons voor jobcreatie kunnen zorgen er de voorkeur aan geven om zich in andere landen te gaan vestigen. Landen waar er significant minder zware heffingen zijn dan hier.

Een ander punt dat ik even wil aanhalen m.b.t. de bankentaks, is dat men een begrotingslogica is gaan verwarren met een verzekeringslogica. Om de nieuwe bancaire taken in te voeren, heeft men nieuwe regels geïntroduceerd. Neem nu het depositogarantiesysteem. Dat is een verzekeringsstelsel. Dat zou best in een apart fonds komen, zoals ook Europa dat eigenlijk vraagt. België neemt dit echter op in de begrotingslogica. We mogen ons terecht afvragen wat er zal gebeuren als er ooit echt beroep moet worden gedaan op het Belgische depositogarantiesysteem. Door een begrotingslogica te introduceren verliest men ook het aspect van een gezonde concurrentiële ontplooiing van een sector in een Europese context van bankenunie. Het is logisch dat banken moeten bijdragen aan hun eigen garantiestelsel, maar als ze bovendien een heffing moeten betalen gewoonweg omdat ze een bank zijn, is dat concurrentieel nadelig. Andere sectoren en bedrijven staan ongeveer 25 procent van hun meerwaarde af. Banken ongeveer twee derde. Er is dus een duidelijke discrepantie tussen wat de banken en de andere sectoren bijdragen aan de overheid. Samenvattend kunnen we stellen dat er een duidelijk verschil is qua geleverde bijdragen aan de overheden tussen banken in België en in andere landen van Europa. We zien bovendien dat er ook op nationaal niveau sprake is van grote verschillen in bijdragen tussen de banken en andere sectoren. We mogen ons terecht de vraag stellen waar de eenheid van visie hier is gebleven.

Alles heeft er ook voorts toe geleid dat de consensus onder de banken in ons land verdween m.b.t. tot de verdeling van de bancaire last. Internationale groepen hebben nog altijd meer uitwegen dan de Belgische. Nochtans blijven duurzame activiteiten in België nodig. Ons land zou voor de bancaire taken beter in een soort Europese Slang met boven en onder limieten terecht komen, zoals die bestaan heeft voor wisselkoersen in de jaren 80 en 90 vooraleer de euro werd gelanceerd. Er is in ons land bovendien ook een wens voor meer integratie met Europa. In feite zou de Belgische overheid niet alleen moeten denken aan de schatkist qua belastingen en pensioenen. Zij zou ook rekening moeten houden met de concurrentiële aspecten en langetermijndenken. Als er op lange termijn meer jobs ontstaan, zorgt dit ook voor een bijdrage aan de pensioenen en de RSZ.

De overheid zou de financiële sector voldoende ruimte moeten gunnen zodat de sector zijn intermediaire rol en andere rollen in de financiering van de economie en de organisatie van efficiënt en modern betaalverkeer kan blijven garanderen. Anders verliest de sector zijn essentie

en oorspronkelijke rol. Ik ontken het belang van bijkomende regelgeving niet, maar we moeten wel vermijden dat de financiële sector op den duur een soort 'betonnen boot' wordt, die misschien wel ijzersterk is, maar niet langer kan varen.

5. De Belgische gezinnen blijven massaal sparen ondanks de zeer lage rente. In relatieve termen tot het beschikbaar inkomen is er wel een daling van de spaarquote. Toch overheerst het gevoel dat er een spaaroverschot is. Wat is uw mening daaromtrent?

De spaarquote is inderdaad verminderd, maar het is nu eenmaal een historisch gegeven dat gezinnen in ons land een groot financieel vermogen hebben. Vermogens worden ook benut om kredieten te verlenen. Het is dus een fabeltje dat spaargeld slaapt zoals sommigen mordicus zullen blijven beweren. Hypothecaire kredieten en bedrijfskredieten worden ermee gefinancierd. Voorts dient men hier ook rekening te houden met de Europese context. Er is namelijk sprake van een vrij kapitaalverkeer met in- en uitstromen. Dit schept ook een interessante investeringscontext in België. Een positief reglementair en fiscaal klimaat zijn van belang.

België is altijd al een spaarland geweest. Er is wel een zeker spaaroverschot, maar dit is nog steeds vrij gering. Een deel van deze spaargelden gaat overigens naar buitenlandse banken, wat ons land aantrekkelijk maakt.

Een belangrijke kanttekening die hierbij nogmaals moet gemaakt worden, is dat spaargeld niet slaapt. Heel veel spaargeld wordt ingezet voor de financiering van bedrijven en (buitenlandse) handel, de financiering of herfinanciering van hypothecaire leningen en de financiering van de overheden. En dit, aan ongekend lage interestvoeten. De bank neemt hierbij de risico's op het geheel.

Binnen Febelfin bestaat er een grote eensgezindheid dat men nog meer aandacht zou moeten besteden aan de financiering van toekomstgerichte projecten in ons land. Eigenlijk is er op dit moment een tekort aan gezonde, toekomstgerichte projecten, zowel in de privésector als in de overheid. Meer investering zou dan ook kunnen leiden tot meer economische activiteit en gezonde groei. Dat is uiteindelijk ook goed voor de maatschappij en het bankwezen. Het debat over gezonde financiering moet gekoppeld worden aan het aanzwengelen van gezonde investeringen in toekomstgerichte activiteiten. Denk maar aan scholen, zwembaden, autobanen of meer privé-investeringen in toekomstgerichte activiteiten in bv. onderzoek, informatie-technologie, digitale mogelijkheden, etc.).

6. De sector heeft steeds beweerd dat er geen credit crunch was in de kredietverstrekking naar de bedrijven, zeker in vergelijking met heel wat andere eurozonelanden. Welke

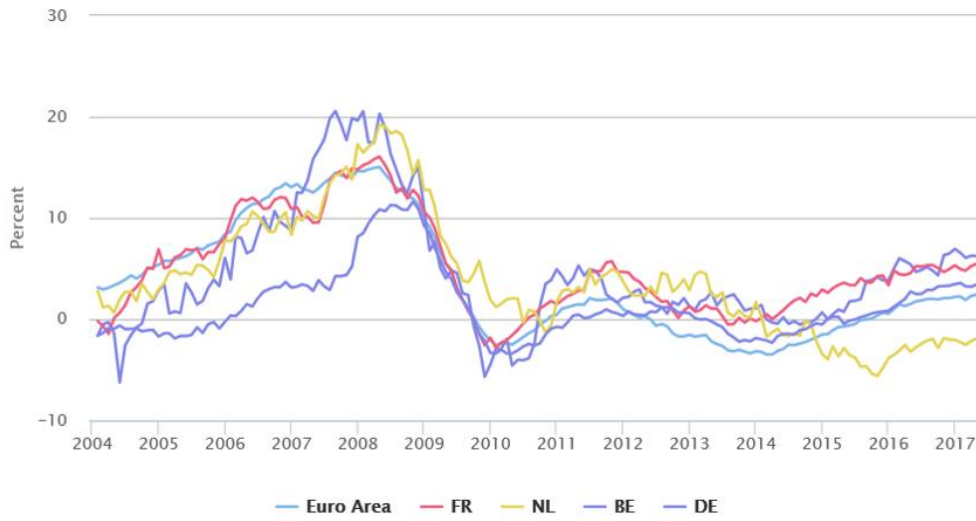
argumenten gebruikte Febelfin want de cijfers wezen toch op een duidelijke inkrimping?

Er is inderdaad nooit een credit crunch geweest in België. Er is nooit echt een grote daling geweest in opgenomen kredieten, maar er was wel een discussie tussen kredietaanbod en kredietvraag. Er werd hoe dan ook dankzij veel overleg, o.m. met ondernemers en de politieke wereld een zeer positieve wending gegeven aan de problematiek. Gekibbel of er al dan niet een “crunch” is geweest, heeft men overstegen en Febelfin heeft aan die constructievere wending een belangrijke bijdrage kunnen leveren.

Nog twee belangrijke punten om hier aan te halen: de moeilijkheden inzake kredietverlening zijn in België nooit zo groot geweest als in andere landen. De NBB heeft dat in haar analyses ook steeds beklemtoond. Kijk bijvoorbeeld maar naar het verschil in ons voordeel met Duitsland en vooral Nederland. En uiteraard waren de problemen in de perifere landen van de eurozone nog veel groter. Bovendien hebben de uitzonderlijke accommoderende maatregelen van de ECB na de eurolandencrisis 2011/2012 de kredietverlening aan bedrijven gefaciliteerd.

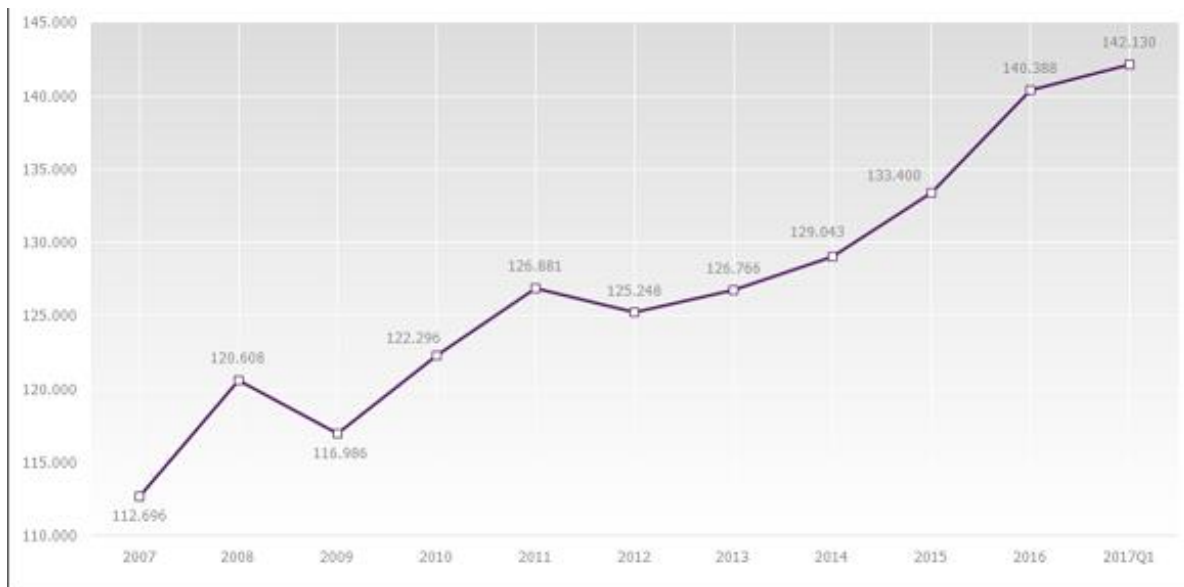
Banken doen het hoe dan ook goed wat kredietverlening aan ondernemingen betreft. Eind maart 2017 stond er 142,1 miljard EUR aan krediet aan ondernemingen uit. Dit historisch hoogtepunt toont aan dat banken krediet blijven verlenen aan ondernemers die een goed onderbouwd kredietdossier kunnen voorleggen. Sinds het begin van de metingen in 2009 hebben de banken nooit meer kredietaanvragen aanvaard dan in 2016. Naast een versoepeling van de kredietvoorwaarden, lijkt dit er eveneens op te wijzen dat de ondernemingen steeds meer een solide en goed onderbouwd kredietdossier indienen.

Figuur 1: Groeipercentages kredietverleningen aan ondernemingen

Bron: <https://www.euro-area-statistics.org/classic/positive-trend-in-euro-area-bank-loans-to-corporates-continues>

Figuur 2: Omloop ondernemingskredieten (in mio EUR)

Bron: Nationale Bank van België (NBB)

De hoge kredietomloop laat zich ook aflezen uit de kredietaanvragen. Zowel het aantal als het bedrag lag met een respectievelijke stijging van 6,9% en 8,2% in het eerste trimester van 2017 beduidend hoger dan in hetzelfde trimester van 2016. Dit alles blijkt uit de driemaandelijke kredietbarometer van Febelfin over kredieten aan ondernemingen.

7. De sector blijft worstelen met een soort verdeeldheid tussen de grootbanken en de middelgrote banken omtrent regelgeving, banktaksen, digitalisering... Hoe was het om in die context toch de vielen wat op elkaar af te stemmen?

Er is in de Belgische bankensector sprake van een grote diversiteit, wat op zich gezond en positief is. De verscheidenheid van spelers heeft er inderdaad wel voor gezorgd dat het soms wat langer duurde om tot een consensus te komen waarin iedereen zich kon vinden, samen met het bereiken van de juiste kalibratie en proportionaliteit. Ik moet toegeven dat dit wel een wijze les voor onze leden is geweest. Wanneer er een consensus werd bereikt, bleek deze uiteindelijk zeer waardevol, want alle partijen hebben er baat bij. Ondanks de verscheidenheid zitten de banken uiteindelijk allemaal in hetzelfde schip. Zoals Martin Luther King ooit zei: *'We may have all come on different ships, but we're in the same boat.'*

Diversiteit is ook rijkheid. Niet alleen in de invulling van de essentiële kerntaken, maar ook bij de waardering die er op dat vlak is op alle niveaus. Het vergt een inspanning om je eigen standpunt te vergelijken en verzoenen met dat van anderen. Volgens mij zou de sector er goed aan doen om in alle diversiteit verenigd te blijven. Zo kan deze samen het hoofd bieden aan de vele uitdagingen die voor de deur staan: compliance en toezicht, digitalisering, Basel IV, etc.

8. De Belgische hypothekenmarkt heeft nauwelijks geleden onder de financiële crisis. De nieuwe productie en de herfinancieringen scheerden hoge toppen en dit op een moment dat de NBB (onder druk van de ESRB) zich vrij sceptisch opstelde. Hoe evalueert u deze ontwikkeling?

Na de crisis is er veel vraag geweest naar een betere inschatting van systeemrisico's en het instrumentarium van systeemtoezichthouders om proactief te kunnen optreden indien er zich problemen voordoen. Het is doordacht dat de NBB in overleg met de ECB aan de analyse van het bedrijfsmodel en de duurzame winstgevendheid van elke bank een grotere prioriteit geeft dan bijvoorbeeld tien jaar geleden. Het is een goede zaak en één van de instrumenten die toezichthouders hebben ontwikkeld en waar ze goed gebruik van maken.

Het beleid van de ECB heeft de mensen warm gemaakt om meer te consumeren/investeren en was bedoeld om dit te ondersteunen met goedkope kredieten via lage interestvoeten. Het aantal

verleende hypothecaire kredieten is dan ook fors toegenomen de laatste jaren. De keerzijde hiervan is dat door de lage marktrentevoeten de kredietnemers massaal de banken verzochten om hun lopende kredietovereenkomsten, vaak contracten met een goeddeels vaste rentevoet voor de volledige looptijd van het krediet, toch te willen herfinancieren.

De combinatie van een cultuur van vaste rentevoeten en een (te) beperkte wederbeleggingsvergoeding in economische termen van maximum 3 maanden interest leiden evenwel tot een onhoudbare situatie. De rente-inkomsten voor de banksector nemen immers gevoelig af – we spreken hier over een miljardenkost over de jaren heen – en aldus verdwijnt ook hun stabiele bron van inkomsten die verbonden is met de traditionele bankactiviteiten. Hierdoor kan de marktwerking ertoe leiden dat mogelijk hypothecaire kredietformules met vaste rentevoeten zouden kunnen verdwijnen (in onze buurlanden zijn vaste rentevoeten voor de hele looptijd eerder de uitzondering). Immers is gebleken dat in de praktijk ook bij vaste rentevoeten (en ondanks het adagium “pacta sunt servanda”) het renterisico volledig komt te liggen bij de bank: in geval van verlaging worden door de consument massaal renteverlagingen gevraagd, in geval van verhoging geldt de vastheid van de rentevoet. Indekking en inschatting van dit renterisico is dus zelf een grote onbekende met grote verliezen tot gevolg.

Daarnaast is er ook het “loan-to-value-debat”. De Nationale Bank heeft als macroprudentiële instantie de evolutie van de vastgoedmarkt en de schuldgraad van de gezinnen van dichtbij gemonitord en ontwerpmaatregelen uitgewerkt waarbij extra kapitaalbuffers aan de banken zouden worden opgelegd voor leningen met een loan-to-value van meer dan 80%. Zulke leningen kunnen dus nog wel worden verstrekt maar worden extra bekeken inzake risico en mogelijks tegen een iets duurder tarief. Heden heerst er nog een politiek debat hieromtrent of die ontwerpmaatregel van de NBB in een koninklijk besluit kan worden opgenomen.

Hoe dan ook, het criterium bij uitstek bij kredietverlening blijft de terugbetalingscapaciteit van de kredietnemers met het oog op een verantwoorde en gezonde kredietverlening. De uitermate lage contentieux cijfers bevestigen de verantwoorde wijze van kredietverstrekking. De sector wil dat zo houden en ziet, gelet op de gezonde markt, geen onmiddellijke reden om momenteel sceptisch te zijn. De parameters bij verscheidene andere landen waren heel anders waardoor vergelijken niet mogelijk is.

9. Febelfin profileert zich als de spreekbuis van de financiële sector gezien de overkoepeling van banken, asset managementvennootschappen, leasing, factoring, beursvennootschappen, infrastructuurinstellingen (SWIFT, Euroclear...). Wordt de sector effectief geapprecieerd?

De feedback die wij ontvangen voor onze organisatie is over het algemeen positief. Zo wordt de grote verscheidenheid van alle Febelfin-leden erg geapprecieerd in de media, politiek en op het niveau van de overheden. Ik denk dat het voor iedereen ook gemakkelijker is dat men voor veel vragen over de financiële sector terecht kan bij één overkoepelende beroepsfederatie. Het principe van Febelfin is steeds bereid te zijn om in debat te gaan en om informatie te verschaffen aan de media (krant, radio, televisie) over het reilen en zeilen van de financiële sector. Ook dit wordt geapprecieerd.

Wij hebben meermaals een blijk van appreciatie mogen ontvangen voor onze vele sensibiliseringscampagnes, waarmee we overigens enkele prijzen in de wacht sleepten. Vooral onze campagne 'The amazing mind reader' was succesvol. Ik gaf in de afgelopen jaren regelmatig een gastcollege en sloot graag mijn presentatie af met dit filmpje. Het was fascinerend om dan de reactie van de studenten te zien op de risico's van het online delen van gegevens.

10. Het Belgisch bankverzekeringsmodel is vrijwel uniek in de Eurozone. Toch zit er ruis op de relatie tussen Febelfin en Assuralia. Hoe zijn de verhoudingen geëvolueerd?

Er is eigenlijk een goede samenwerking tussen Febelfin en Assuralia in het kader van het gezamenlijk beheer van 2 VZW's voor de financiële sector, met name Identifin en Accesso. De samenwerking vereist wel veel overleg, uitwisseling van informatie en verdeling van bevoegdheden, wat natuurlijk de nodige tijd en energie vraagt. Beide organisaties vinden elkaar bovendien ook terug binnen het Permanent Overlegplatform Brussel als financieel Centrum, het Verbond voor Belgische Ondernemingen, de werking van het Financieel Forum en andere overlegfora in het kader van lobbyingdossiers, etc.

De verzekeringsondernemingen en de financiële instellingen hebben onrechtstreeks toegang tot het Rijksregister via de vzw Identifin, die gezamenlijk door Assuralia en Febelfin is opgericht. Dit systeem wordt gebruikt in het kader van de slapende tegoeden, de bestrijding van witwaspraktijken en het informatiedocument 201 (aangifte na overlijden).

Vzw Accesso werd gezamenlijk door Assuralia en Febelfin opgericht op 15 december 2014. Het is een compensatiekas. Het is in uitvoering van de zgn. wet "Partyka" die voorziet in een vlottere toegang tot een schuldsaldoverzekering voor chronisch zieken. De verzekeringsondernemingen en kredietinstellingen dragen bij in de hogere premies en voorzien aldus in de financiering van deze compensatiekas.

11. De digitalisering zorgt voor zowel bedreigingen als uitdagingen en kansen voor de financiële sector. Steeds meer hoort men de stelling “We need banking, but we don’t need banks”. Wat is uw visie daaromtrent?

De digitalisering vormt in eerste instantie inderdaad een uitdaging voor de financiële sector. Dit heeft voor een deel te maken met het regelgevend kader waarin de nieuwe technologieën zich kunnen ontplooiën in nieuwe producten, nieuwe diensten en nieuwe spelers. Er zijn op mondiaal niveau ontzettend veel nieuwe spelers op de markt. Als we bijvoorbeeld kijken naar “GAFAM” (Google, Amazon, Facebook, Apple, Microsoft): dat zijn allemaal Amerikanen. We kunnen ons terecht afvragen waar Europa staat op dat vlak en of banken de grote Fintech spelers van de toekomst zullen zijn.

We mogen hierbij natuurlijk niet vergeten dat banken ook hun meerwaarde kunnen bieden. Het bancaire systeem staat dan misschien wel onder druk, maar banken kunnen de nieuwe spelers zeker helpen voor het goed omgaan met klantgegevens: banken hebben op dat vlak immers een erg goede reputatie en kunnen rekenen op het vertrouwen van hun klanten. Het is wel belangrijk om een duidelijke visie hierover te hebben op sectorniveau. Er is misschien wel nood aan de oprichting van nieuwe platformen, in dezelfde lijn van de rijke geschiedenis van Isabel, Bancontact, etc. Het is volgens mij hoe dan ook belangrijk om met een enorm open geest te blijven kijken naar de wereld en in contact te blijven met een ruime gemeenschap van actoren die verbonden zijn met technologie. Fintech, Medtech... Kortom: “Tech” mensen. Hiervoor kan men kijken naar de vele andere sectoren die ook duidelijk een digitale disruptie meemaken, en van elkaar leren.

Het bankieren is gedurende de afgelopen jaren sterk veranderd en dit is voor een groot deel te wijten aan de evolutie in het verwachtingspatroon van de moderne klant. Consumenten willen 24u/24 en 7d/7 overal kunnen bankieren. Consumenten zijn hiervoor dus – in tegenstelling tot vroeger – minder rechtstreeks in contact met hun eigen bankkantoor. Toch blijft ‘de bank’ een belangrijke rol vervullen. O.m. op vlak van adviesverlening. Klanten kunnen steeds een afspraak maken met hun bankier voor een persoonlijk gesprek. Wie weet worden banken wel de ware ‘Fintechs’ van de toekomst.

12. De regelgeving werd gevoelig aangescherpt na de crisis: terecht of niet? Is de financiële sector nu beter beschermd? Is de “one size fits all” benadering te verrechtvaardigen?

In feite kunnen we niet echt spreken van een ‘one size fits all’ benadering. Er wordt nog steeds rekening gehouden met proportionaliteit. Was de verstrengde regelgeving terecht of niet? De financiële sector heeft zeker begrip voor de roep om de regelgeving aan te scherpen. Ondanks de bankenwet en de spreekwoordelijke “tsunami” van regelgeving die er sinds de crisis zijn bijgekomen, doen de Belgische banken het toch goed wat de balans, hun eigen vermogen en hun liquiditeit betreft. Overigens hebben de Belgische banken goed gescoord bij de meest recente stress tests van de EBA. Jammer genoeg valt op dat de balans nu wel wat is overgeheveld naar te veel formalisme en te veel detailregels, of de zogenaamde “regulitis.” Strenge regels inzake controle en consumentenbescherming zijn noodzakelijk, maar ze mogen geen onnodige belemmering zijn en in de weg staan van een performante en gezonde werking en dienstverlening van de banken. Er moet een goed evenwicht zijn.

Sinds de crisis is de sector hoe dan ook wezenlijk veranderd. Je kan de vele veranderingen sinds de crisis beschouwen als een eerste belangrijke stap naar de creatie van een Europese bankenunie. Daarnaast is er ook een geheel van systeemtoezicht opgezet, dat ook een concrete invulling heeft gekregen. De European Systemic Risk Board publiceert nu trimestrieel haar rapporten en biedt overzichten van evoluties op basis van concrete data die worden aangeleverd. Voor de crisis was dit niet mogelijk. Het aspect van liquiditeit heeft sindsdien ook een prominentere rol gekregen in het prudentiële arsenaal. Vroeger lag de focus overwegend op solvabiliteit.

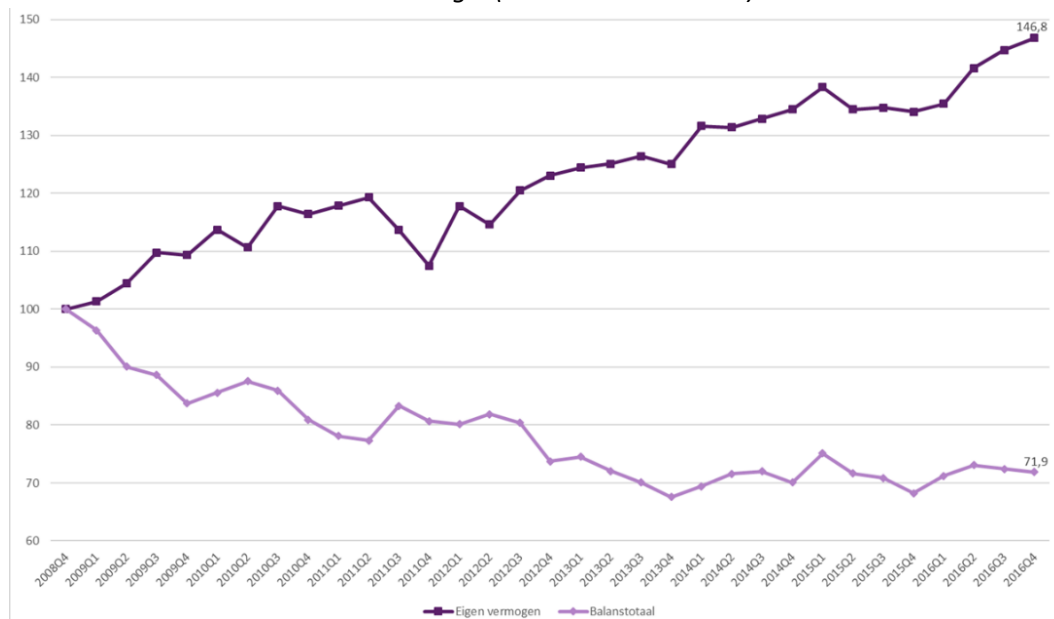
Daar komt dan ook nog eens bij dat er in België met de bankenwet verdere restricties werden ingebouwd inzake trading activiteiten, wat vrij uniek is in Europa. Significante beperkingen werden ingevoerd en de trading dient ook ten dienste te zijn van de maatschappij en de economie. Ook inzake governance werd de regelgeving aangescherpt. Al die aanscherpingen hebben niettemin toegelaten om de wezenlijke taak van de sector, namelijk het financieren van de reële economie en het evenwichtig omgaan met sparen en beleggen overeind te houden.

De geschiedenisboeken zullen waarschijnlijk ook aangeven dat de introductie van het ‘Twin Peaks’ (NBB/FSMA) model ook voor een belangrijke wijziging heeft gezorgd in de filosofie en methodologie van toezicht op de financiële producten en financiële markten in België. Hierbij spelen de FSMA en de Nationale Bank een belangrijke rol. We mogen ook niet vergeten dat er qua aanbod van financiële producten in ons land een uniek moratorium werd opgesteld met een verbod op te complexe financiële producten. Dit werd vrijwillig afgesloten met de FSMA en is uniek in Europa. Het ging in die tijd toch maar liefst om zo’n tachtig miljard euro aan complexe producten die vandaag de dag als “te complex” zouden beschouwd worden.

Ook de functie van compliance werd formeel aangescherpt door de nieuwe regelgeving. Ik ken geen enkele andere sector waarin deze functie zo belangrijk is geworden als de financiële sector. Het was een bijzonder leerrijke ervaring om al deze zaken mee te begeleiden vanuit Febelfin. Het

was meer dan de moeite waard om daartoe bij te dragen. Ons motto was ook altijd: Febelfin, bruggenbouwer voor een duurzame en vitale financiële wereld. Ik denk dat we, in samenwerking met de politiek en de toezichhouders, hierin zijn geslaagd.

Figuur 3: Evolutie geconsolideerd eigen vermogen en balanstotaal kredietinstellingen in België (index 100 = 2008 Q4)

Bron: Nationale Bank van België (NBB)

13. De tewerkstelling in de financiële sector kent sinds vele jaren (ook reeds voor de crisis) een gevoelige terugloop. Is het einde van de tunnel in zicht of moeten we ons aan verdere afslankingen verwachten?

De banken worden vandaag geconfronteerd met een mix van uitdagingen die hun traditioneel businessmodel onder druk zetten: een zeer laag tot zelfs negatief renteklimaat, de sterke digitaliseringstendens, een uitgebreide, strenge en complexe regelgeving, de specifieke heffingen... Om hiermee te kunnen omgaan moeten zij hun kosten drukken. Dat de tewerkstelling in de huidige context sterk onder druk staat, is dan ook geen verrassing.

Op het vlak van tewerkstelling mogen we niet vergeten dat ook *de inhoud* van jobs de laatste jaren enorm is veranderd en naar de toekomst toe ongetwijfeld nog zal veranderen. De financiële sector

dient zich dan ook, samen de sociale partners, hierop voor te bereiden (denk maar aan de verandering van statuten, impact op CAO's, etc.).

De digitalisering vereist hoogopgeleide personeelsleden met kennis van zaken. Op die manier vormt digitalisering niet enkel een uitdaging, maar ook een opportuniteit. Om een antwoord te bieden op de nieuwe realiteit zijn er andere profielen nodig dan vroeger. De sector zet bijvoorbeeld meer in op data en data-analyse. Ook riskmanagement en compliance winnen aan belang.

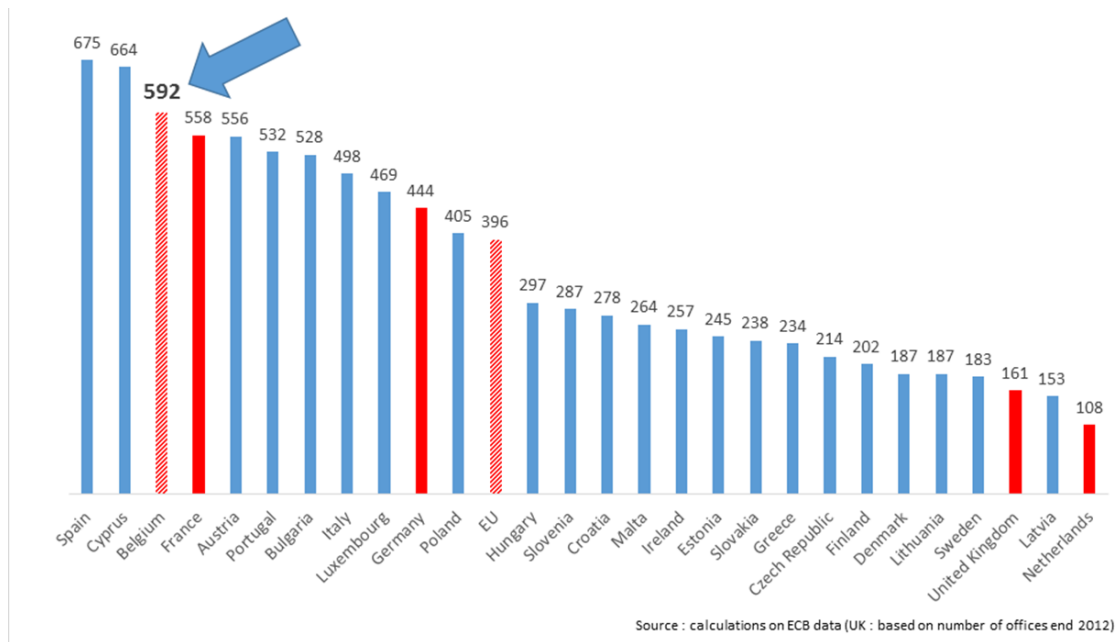
De zeer snelle veranderingen waarmee de banken worden geconfronteerd zorgen er ook voor dat de vaardigheden en de inzetbaarheid van het bankpersoneel voortdurend aangescherpt moeten worden. De banksector besteedt dan ook 2,63% van zijn loonmassa aan opleiding, een percentage dat een stuk hoger ligt dan bij andere sectoren. In dit kader kunnen we dus wijzen op het belang van *Lifelong learning*. In deze wereld die continu verandert, is het belangrijk om bij te blijven door de nodige skills te ontwikkelen. De sector hecht veel belang aan levenslang leren. Dit komt ook sterk naar voren in het opleidingsaanbod van Febelfin Academy.

Ook Febelfin is door de jaren heen steeds meer de nadruk gaan leggen op het belang van vorming en dit, via Febelfin Academy. Aanvankelijk werden opleidingen nog verstrekt door de Belgian Bankers Academy (BBA), waarbij er veel opleidingen in het buitenland werden gegeven. In die periode zat de BBA jammer genoeg in een verlieslatende situatie. Febelfin besloot toen om de BBA te verkopen aan het toenmalige Participatiefonds. Op 1 november 2006 werd vervolgens de zelfstandige organisatie Febelfin Academy opgericht, die door de jaren heen steeds succesvoller is geworden. Febelfin Academy is tegenwoordig een *household name* in het domein van opleidingen dankzij haar gevarieerd aanbod van professionele opleidingen die focussen op de essentie van het gebeuren in de financiële sector. De oprichting van Febelfin Academy is op dat vlak een mooi voorbeeld van hoe je een verlieslatende organisatie kan omkeren tot een succesverhaal.

14. De inkrimping van het fysieke kantorennet verloopt versneld. Steeds meer banken veranderen de focus van hun kantoren en leggen de klemtoon op advies (in brede zin van het woord). Cliënten worden gepusht om hun courante verrichtingen zelf te doen via internet en of mobile banking. Sommige waarnemers voorspellen een bijkomende halvering van het aantal kantoren. Hoe ziet Febelfin de zaken evolueren?

Dit is natuurlijk een commerciële aangelegenheid waarvoor iedere bank haar eigen strategie dient te bepalen. Er is inderdaad een duidelijke evolutie wat het aantal bankkantoren betreft. Men dient hierbij vooral te kijken naar de modellen van de toekomst. Er zijn in België echter nog steeds veel bankkantoren per miljoen inwoners, zeker wanneer we dit vergelijken met andere Europese landen.

Figuur 4: aantal bankkantoren in België per miljoen inwoners, 2015

Bron: berekeningen op basis van gegevens ECB

De inkrimping van het aantal bankkantoren valt voor een groot deel te verklaren door de focus op digitale dienstverlening voor de klanten. Een belangrijke kanttekening hierbij is dat banken niet alleen focussen op de digitalisering. Er is ook nog steeds ruimte en aandacht voor persoonlijk advies. Bankkantoren evolueren gaandeweg naar echte *advieskantoren*, waarbij er persoonlijk en professioneel advies wordt verleend op maat van de klant, o.m. bij belangrijke levensgebeurtenissen. De bank van de toekomst staat dus nog steeds dicht bij de mensen.

15. Heeft Brussel voldoende troeven om zich te profileren als “financier hub” in het kader van de Brexit?

Je moet jezelf permanent in vraag blijven stellen als financieel centrum en je ook continu afvragen wat er interessant/aantrekkelijk is voor het buitenland. Ik heb het dan niet alleen over fiscale aangelegenheden en de vennootschapsbelasting. België bezit wel een aantal troeven waar het land best trots op mag zijn. Zo heeft ons land heel wat expertise in marktinfrastructuren en betalingsverkeer. Vele landen benijden ons internationale actoren te herbergen zoals Euroclear, SWIFT en the BNY Mellon. Bovendien beschikken wij over een ambitieus Fintech ecosysteem in volle ontwikkeling, dat ook wordt ondersteund door de overheid. Denk maar aan de oprichting van B-Hive en de Digital Fitness Check in samenwerking met de overheid. Een ander voorbeeld is de recente lancering van Itsme: een app waarmee je jezelf op een veilige manier kan inloggen op verschillende online diensten via één en dezelfde Itsme-code, die uit vijf cijfers bestaat.

Verder hebben de toezichhouders (FSMA en NBB) in België nog steeds een erg goede reputatie en bezit ook onze hoofdstad heel wat troeven. Brussel heeft namelijk een ongeëvenaarde centrale ligging in Europa. Je kan de stad vanuit de meeste andere financiële centra in Europa op zo'n twee of drie uur tijd bereiken en er is ook een goede treinverbinding tussen de steden. Brussel is uiteraard ook de hoofdstad van de EU en heeft het voordeel om de thuisbasis te zijn voor belangrijke internationale instellingen zoals bv. de NAVO. Door haar internationaal karakter is Brussel bovendien ook een ideale stad voor expats, die ervoor kunnen kiezen om hun kinderen naar internationale scholen te sturen. Tot slot staat onze hoofdstad ook bekend om haar meertalige karakter.

Alle troeven van Brussel terzijde gelaten, denk ik dat het ook belangrijk is om eenheid te scheppen tussen politiek, administratie, etc. Op dat vlak is er een concreet plan van aanpak nodig. Een goed georganiseerd aanspreekpunt inzake de toekomst van Brussel als financieel centrum lijkt mij zeker niet overbodig. Misschien kan er een apart institutioneel kader worden gecreëerd waarbij verschillende partijen worden betrokken zoals bv. consultancy firma's, advocatenkantoren, etc., die allen één gemeenschappelijk aansprekingspunt zouden hebben. Zo gebeurt dat ook in Ierland, in Luxemburg...

16. In al uw toespraken gebruikt u Engelstalige citaten om bepaalde zaken te beklemtonen. Heeft u er een of enkele in petto om uw loopbaan bij Febelfin te schetsen? Misschien ook nog voor de nieuwe uitdaging die u ongetwijfeld zal opnemen in de nabije toekomst?

Ik hou ook van citaten in onze landstalen hoor (lacht). Zo heb ik bijvoorbeeld door de jaren heen (vooral tijdens de crisis) regelmatig gedacht aan het citaat '*Tussen droom en daad, staan wetten en praktische bezwaren.*' Verder is er ook nog een Franstalig citaat dat ik weleens in het

achterhoofd hield wanneer ik voor de camera's verscheen: *'Je pense tout ce que je dis, mais je ne dis pas tout ce que je pense.'*

Tot slot geef ik ook graag even een woord van wijsheid mee van de grote Johann Wolfgang von Goethe. Iets om te onthouden voor de toekomst van Brussel als financieel centrum en de structurele hervormingen waar ons land nood aan heeft: *'Es ist nicht genug zu wissen - man muss auch anwenden. Es ist nicht genug zu wollen - man muss auch tun.'*